AGNIESZKA OBIEDZIŃSKA

Warszawa

Rola systemów jakości żywności w zrównoważonym rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

Wprowadzenie

Szybki rozwój technologiczny we wszystkich ogniwach łańcucha żywnościowego, w szczególności w rolnictwie i przetwórstwie, przyczynił się do wzrostu produkcji oraz łatwej dostępności wysoko przetworzonych produktów. Jednak inne skutki tego rozwoju wpływają niekorzystnie na ludzkie zdrowie, środowisko naturalne, dobrostan zwierząt oraz jakość produktów rolnych i produktów przetwórczych. Globalizacja handlu rolno-spożywczego sprawiła, że identyfikacja ścieżki przebytej przez od produktu końcowego do surowca jest często trudna. Przykładem tego może być incydent z koniną z roku 2013 r., dlatego też lokalność produktu oraz wysoka jakość zaczynają odgrywać coraz większą rolę. Konsumenci coraz częściej podczas zakupów żywnościowych kierują się nie tylko ceną produktów, ale także zwracają uwagę na ich walory smakowe, zdrowotne czy też miejsce pochodzenia, tradycję wytwarzania lub kontrolowany proces produkcji¹.

W ostatnich trzech dekadach na atrakcyjności zyskuje żywność, której produkcja niesie za sobą przywiązanie społeczne, wykorzystuje wartości lokalne i tradycje, szanuje zasoby naturalne, stara się wywierać jak najmniejszy

¹ European Commission (2012a), *Special Eurobarometer 389 „Europeans’ attitudes towards food security, food quality and the countryside”*. Report, TNS Opinion & Social, Brussels.

wpływ na środowisko. Taka produkcja stwarza warunki do rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój gospodarstw rolnych, ich specjalizację i wzrost dochodowości produkcji, a także chroni środowisko wraz z jego zasobami bioróżnorodności (odmiany roślin uprawnych i rasy zwierząt gospodarskich).

Celem niniejszej pracy było wykazanie roli systemów jakości żywności w rozwoju zrównoważonym rolnictwa i obszarów wiejskich na podstawie wybranej literatury przedmiotu oraz danych wtórnych.

1. Systemy jakości żywności

Jednym z celów Wspólnej Polityki Rolnej jest zapewnienie wszystkim obywatelom Unii żywności wysokiej jakości, której produkcja będzie chronić bogactwo europejskich tradycji rolniczych². Do tejże żywności zalicza się produkty, których atrybuty jakości zazwyczaj brane pod uwagę oprócz spełnienia podstawowych warunków zdrowia i bezpieczeństwa oraz smaku, wyróżniają się³:

- specyficznymi właściwościami produktu, często związanymi z pochodzeniem geograficznym lub obszarem produkcji (np. obszary górskie), rasą zwierząt czy też odmianą roślin lub metodą produkcji (np. rolnictwo ekologiczne),
- użytymi specjalnymi surowcami czy składnikami,
- szczególną metodą produkcji bądź też przetwórczą często wynikającą z lokalnej wiedzy i tradycji danej społeczności,
- zastosowaniem wysokich standardów w zakresie dobrostanu zwierząt, ochrony środowiska, przetwarzania, przygotowania, prezentacji i oznakowania w sposób zwiększający atrakcyjność produktu dla konsumentów.

W ramach realizacji unijnej polityki jakości dla produktów rolnych i żywności stworzone zostały systemy jakości żywności czyli systemy ochrony produktów regionalnych i tradycyjnych oraz produktów pochodzących z gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej (rolnictwa ekolo-

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (DzU L. 347 z 20.12.2013).

³ European Commission (2007), *Fact Sheet: European Policy for Quality Agricultural Products*. January 2007, http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/quality/2007_en.pdf.

gicznego). Systemy te mają na celu wspierać zróżnicowaną produkcję rolną, chronić nazwę produktu przed nadużyciem, kopiowaniem i fałszowaniem oraz pomóc konsumentom w zrozumieniu specyficznego charakteru tychże produktów poprzez wyróżnianie tych produktów oznaczeniami (znakami), które je chronią i promują oraz potwierdzają ich wysoką jakość. W ramach prawodawstwa unijnego do systemów jakości żywności należą⁴:

- Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP; *Protected Designation of Origin*, PDO) – produkty wyróżnia dane miejsce wytwarzania oraz składniki użyte do produkcji pochodzące z tego obszaru (region, konkretne miejsce lub też w wyjątkowych przypadkach kraj),
- Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG; *Protected Geographical Indications*, PGI) – produkty, których przynajmniej jeden z etapów wytwarzania (przynajmniej jeden z trzech procesów: produkcja, przetwarzanie lub też przygotowywanie produktu) odbywa się na danym terenie (region, konkretne miejsce lub też w wyjątkowych przypadkach kraj),
- Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS; *Traditional Speciality Guaranteed*, TSG) – produkty wyróżnione dzięki tradycyjnej metodzie produkcji lub przetwórstwa, która ma co najmniej 30-letnią historię lub użyte surowce mają charakter tradycyjny bądź charakteryzuje się tradycyjnym składem,
- Żywność pochodząca z systemu rolnictwa ekologicznego – produkty powstałe przy wykorzystaniu procesów niestanowiących zagrożenia dla środowiska, zdrowia ludzi, zdrowia roślin ani dla zdrowia i dobrostanu zwierząt.

Oprócz unijnych systemów jakości poszczególne kraje posiadają własne systemy jakości żywności. W Polsce do krajowych systemów jakości zalicza się systemy: Jakość Tradycja, Integrowana Produkcja, Quality Meat Program (QMP), System Gwarantowanej Jakości Żywności (QAFP), System Jakości Wieprzowiny PQS (Pork Quality System). (www.minrol.gov.pl).

⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (DzU L. 189 z 20.07.2007); Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (DzU L. 343 z 14.02.2012).

2. Systemy jakości żywności a zrównoważony rozwój

Według Wspólnej Polityki Rolnej uczestnictwo rolników, producentów i przetwórców żywności w unijnych i krajowych systemach jakości żywności ma usprawnić odpowiednie wykorzystanie zasobów naturalnych oraz zachować bioróżnorodność, co wpisuje się w ideę zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Obecnie następuje powolny, ale świadomy zwrot w kierunku zrównoważenia całego łańcucha żywnościowego, w tym rolnictwa, w sferze trzech płaszczyzn: ekonomicznej, środowiskowej i społeczno-kulturowej. W idei zrównoważonego rozwoju przywiązuje się uwagę do uzyskania równowagi pomiędzy tymi trzema płaszczyznami⁵. W rolnictwie, a także na dalszych etapach łańcucha żywnościowego dąży się do ustalenia optimum między interesem producenta, a interesem społeczeństwa, które jest zadaniem niezwykle trudnym do realizacji.

3. Płaszczyzna ekonomiczna

Szansą zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich są rosnące oczekiwania konsumentów w zakresie jakości żywności oraz rosnący rynek zbytu na żywność wysokiej jakości, w tym m.in. żywność ekologiczną, produkty regionalne i tradycyjne⁶. Produkcja żywności wysokiej jakości jest sposobem na podniesienie konkurencyjności, dochodów producentów oraz zróżnicowanie zatrudnienia na obszarach wiejskich tworząc na wsi pozarolnicze źródła utrzymania. Posiadanie prawa do używania nazwy produktu czy znaku, które zostało przyznane producentom, prowadzi do sprzedaży produktów po wyższej cenie (średnio jest to 1,55 razy wyższa cena) w stosunku do podobnych produktów w tej samej kategorii żywności, ale nie posiadających żadnych znaków⁷. Na podstawie badań przeprowadzonych w sektorze serów, stwierdzono,

⁵ J.St. Zegar, *Współczesne wyzwania rolnictwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.

⁶ *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020*. Monitor Polski, Warszawa, dnia 9 listopada 2012 r., poz. 839. Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” MRiRW 2012.

⁷ D. De Smedt, *EU system for geographical indications for agricultural products and food-stuffs*, 20.09.2013, Gent, www.erov.be/documenten/diederik_de_smedt.ppt.

że cena sera posiadającego chroniony status może być wyższa nawet o 30%, niż cena produktów konkurencyjnych nieposiadających takiego statusu⁸.

Rozwój rynku żywności wysokiej jakości oraz jego potencjał można ocenić po danych dotyczących liczby uczestników tego rynku, liczbie oferowanych produktów oraz wartości sprzedaży. W Unii Europejskiej obecnie⁹ wpisanych jest do rejestru produktów chronionych 1224 produktów żywnościowych: 576 produktów jest objętych znakiem ChNP, 602 – ChOG i 46 – GTS i są to głównie sery, mięso i produkty mięsne, owoce i warzywa oraz oliwa z oliwek i miód. Państwami wiodącymi w otrzymanych oznaczeniach są Włochy (264 produktów), Francja (211), Hiszpania (178) oraz Grecja (101). W Polsce łącznie 36 produktów oznaczono europejskimi znakami jakości (9 ChNP, 18 ChOG, 9 GTS) (EU DOOR database). Wartość rynku produktów ChNP i ChOG w 2010 roku na terenie wspólnoty wyniosła 15,8 mld EUR, z czego 60% wartości sprzedaży należało do Włoch i Francji, a 21% do Niemiec i Wielkiej Brytanii. W stosunku do roku 2005 nastąpił wzrost o 19%¹⁰.

Rys. 1. Wartość rynku sprzedaży oraz liczba produktów ze znakiem ChOG i ChNP w latach 2005–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie European Commission (2012b).

⁸ European Commission (2007), *Fact Sheet: European Policy for Quality Agricultural Products*. January 2007, http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/quality/2007_en.pdf.

⁹ Stan na dzień 24.04.2014 r.

¹⁰ European Commission (2012b), *Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication (GI). Executive summary*, TENDER N° AGRI–2011–EVAL–04.

Również prężnie rozwija się rynek żywności ekologicznej, na którą popyt nieprzerwanie wzrasta od trzydziestu lat. Wartość rynku żywności ekologicznej w Unii Europejskiej w 2012 roku oszacowano na 20,9 mld EUR (w stosunku do 2009 r. wartość wzrosła o 46%, rys. 2). Także w Polsce w okresie 2006–2012 wartość rynku się podwoiła, natomiast liczba uczestników rynku potroiła się¹¹.

Rys. 2. Rozwój rynku żywności ekologicznej w Polsce (PL) i Unii Europejskiej (UE) w latach 2006 i 2012.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FiBL & IFOAM (2008) i FiBL & IFOAM (2014).

Czynnikami wspierającymi rozwój jest zapewnienie pomocy finansowej producentom systemów jakości żywności (np. działanie 132 „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” PROW 2007–2013), oraz wspieranie sprzedaży (np. działanie „Mój Rynek” PROW 2007–2013). Przyczynia się to do aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz wyrównania szans między miastem a obszarami wiejskimi, a tym samym wpływa na rozwój gospodarczy regionu.

Wzmocnienie przewagi konkurencyjnej osiągane jest także przez kooperację w całym łańcuchu żywnościowym. Przykładem może być tu powstała w 2010 roku na terenie Polski Wschodniej ponadregionalna platforma współ-

¹¹ D. Schaak, J. Lernoud, B. Schlatter, H. Willer, *The Organic Market in Europe 2012*, w: *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2014*, FiBL-IFOAM Report (eds. H. Willer, J. Lernoud), Frick and Bonn 2014, s. 207.

pracy – Klaster Dolina Ekologicznej Żywności¹². Wpłynęło to m.in. na powstanie silnych powiązań kooperacyjnych wewnątrz klastra, poprawę wskaźników ekonomicznych oraz wzrost skali produkcji firm wchodzących w skład klastra.

Z badań A. Kowalskiej¹³ nad wpływem systemu rolnictwa ekologicznego na konkurencyjność producentów owoców i warzyw wynika, że badane gospodarstwa ekologiczne uzyskały wyższe wyniki ekonomiczne w stosunku do gospodarstw konwencjonalnych dzięki wdrożeniu systemu jakości żywności. Odzwierciedleniem tego był istotnie wyższy poziom nadwyżki bezpośredniej na jednostkę powierzchni, dochód rolniczy brutto, stopa nadwyżki bezpośredniej oraz dochód rozporządzalny w przeliczeniu na jedną osobę.

4. Płaszczyzna środowiskowa

Ocena oddziaływania systemów produkcji żywności wysokiej jakości na środowisko naturalne jest stosunkowo nową problematyką podejmowaną przez naukowców. Wpływ rolnictwa na środowisko można oceniać z punktu widzenia jakości gleby, powietrza, wody, zmian klimatu, wykorzystania ziemi, różnorodności biologicznej oraz zdrowia ludzkiego. Do oszacowania wpływu na środowisko związanego z działalnością systemów produkcji żywności wykorzystuje się takie metody jak: analiza nakładów i wyników produkcji (*input-output accounting*), ocena emisji gazów cieplarnianych (w tym dwutlenku węgla), analiza śladu ekologicznego (*ecological footprint*), analiza śladu węglowego (*carbon footprint*), analiza zużycia wody (*water footprint*), ocena cyklu życia (*life cycle assessment*), ocena finansowa zewnętrznych czynników środowiskowych, koszty prowadzenia gospodarstwa, zużycie pośrednie w gospodarstwie rolniczym czy mile żywnościowe (*food miles*). Całościowa analiza oceny wpływu na środowisko wymaga znacznych ilości danych i czasu oraz może być kosztowna¹⁴.

Z opracowania przedstawionego przez Rogall'a¹⁵ wynika, że rolnictwo ekologiczne generuje mniejsze emisje gazów cieplarnianych niż rolnictwo kon-

¹² http://www.dolinaeko.pl/news/627,podsumowanie_projektu_dolina_ekologicznej_zywnosci.

¹³ A. Kowalska, *Jakość i konkurencyjność w rolnictwie ekologicznym*, Difin, Warszawa 2010, s. 175–261.

¹⁴ I.G. Osojnik Črnivec, R. Marinšek-Logar, (2009), *Identification of environmental impact hot spots in traditional food production lines*, Acta agriculturae Slovenica, 94/1, s. 39–46.

¹⁵ H. Rogall, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 416–417.

wencjonalne, Według Autora, na przykładzie Niemiec, całkowite przestawienie się na rolnictwo ekologiczne mogłoby zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych o 20%.

Jedną z form utrzymania równowagi środowiskowej jest zachowanie bioróżnorodności roślinnej i zwierzęcej. Jej utrata jest ściśle związana z intensyfikacją rolnictwa oraz rozwojem przemysłu, które faworyzują wielkoobszarowe uprawy monokulturowe, chemizację upraw czy stosowanie środków owadobójczych, w wyniku czego na świecie **12 odmian roślin i 5 ras zwierząt gospodarskich w 70% zaspokaja potrzeby żywieniowe ludności (FAO 2009)**. Systemy jakości żywności promują zachowanie dziedzictwa przyrody wykorzystywanej w rolnictwie poprzez wykorzystanie różnorodnych starych, tradycyjnych ras i gatunków zwierząt oraz odmian roślin użytkowych. W Europie środkowej, Polska nadal należy do krajów, w których występuje wysoki poziom różnorodności gatunkowej, posiadając ponad 900 lokalnych odmian roślin uprawnych oraz 215 rodzimych ras zwierząt¹⁶.

5. Płaszczyzna społeczno-kulturowa

Ochrona i promocja produktów regionalnych i tradycyjnych oraz rolnictwa ekologicznego za pomocą systemów jakości żywności przyczynia się do zachowania dziedzictwa kulturowego wsi. Wynikiem tego jest wzrost atrakcyjności terenów wiejskich, rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej¹⁷. Wpływa to także na rozwój i rozpoznawalność poszczególnych regionów, a także na nawiązywanie współpracy pomiędzy nimi. Dla przykładu, 5 sierpnia 2013 r. zawarte zostało trójstronne porozumienie między województwami: warmińsko-mazurskim, pomorskim i kujawsko-pomorskim w zakresie rozwoju rolnictwa lokalnego i rynku żywności tradycyjnej. Takie działania prowadzą do umocnienia tożsamości społeczności lokalnych, które w ramach swoich działań tworzą muzea, izby regionalne, izby pamięci lub skanseny mające na celu zachowanie

¹⁶ W. Dembek, N. Dobrzyńska, A. Liro, *Problemy zachowania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich w kontekście zmian wspólnej polityki rolnej*, Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie, „Rozprawy naukowe i monografie” nr 11. Falenty, Wydawnictwo IMUZ 2004, s. 24.

¹⁷ A. Borowska, *Regional Food and Products as a Chance for the Development of Non-Urbanized Areas: the case of Poland*, w: *Problems of tourism development on rural areas*, red. K. Krzyżanowska, Warsaw University of Life Science, Warsaw 2011; M. Warmińska, A. Dąbrowska, W. Mozolewski, *Produkty regionalne narzędziem promocji turystyki na obszarach wiejskich województwa pomorskiego*, „Barometr Regionalny. Analizy i Prognozy” 2012, nr 4 (30).

m.in. tradycji kulinarnych czy produkcji tradycyjnej. Produkt, którego pochodzenie jest gwarantowane przez Unię, współtworzy wizerunek obszaru, z którego się wywodzi i tym samym zachęca do odwiedzenia danego regionu¹⁸ (Sieczko 2007). Ważne są także inwestycje związane z tworzeniem zaplecza gastronomicznego wykorzystującego surowce i produkty pochodzące z systemów produkcji żywności wysokiej jakości. Na poziomie europejskim, jedną z inicjatyw propagującą produkty i potrawy uznane za żywność lokalnego pochodzenia, jest Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne. Do sieci należy 1158 członków z 32 regionów z różnych krajów m.in. Danii, Szwecji, Niemiec czy Polski (stan z dnia 30.04.2014 r.). Sieć zrzesza producentów i przetwórców produktów rolno-spożywczych, gospodarstwa agroturystyczne, restauracje i hotele, które mają prawo do używania znaku Sieci (z nazwą danego regionu). Zatem wspólnym celem, jest rozwój regionów poprzez regionalną żywność i tradycje kulinarne.

Podsumowanie

Uczestnictwo rolników, producentów i przetwórców żywności w systemach jakości żywności niewątpliwie ma pozytywny wpływ na trzy wymiary idei zrównoważonego rozwoju (ekonomiczny, środowiskowy i społeczno-kulturowy). Wyprodukowanie żywności w sposób zrównoważony, zgodnie z wymogami w zakresie ochrony środowiska, zasobów wodnych, zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin oraz zdrowia publicznego wpływa na poprawę konkurencyjności rolnictwa i obszarów wiejskich, zachowanie bioróżnorodności, zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych oraz przekazywanie dziedzictwa kulturowego. Także potrzeby żywnościowe dzisiejszego, coraz bardziej świadomego i wyedukowanego społeczeństwa są w coraz większym stopniu zaspokajane. Prowadzi to także do zachowania tradycji i walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla przyszłych pokoleń.

¹⁸ A. Sieczko, *Znaczenie produktów regionalnych i tradycyjnych w rozwoju obszarów wiejskich*, w: *Produkty marketingowe w rozwoju lokalnym i regionalnym*, red. M. Adamowicz, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2007, s. 286–297.

Literatura

- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020*. Monitor Polski, Warszawa, dnia 9 listopada 2012 r., poz. 839. Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa”, MRiRW 2012.
- Borowska A., *Regional Food and Products as a Chance for the Development of Non-Urbanized Areas: the case of Poland*, w: *Problems of tourism development on rural areas*, red. K. Krzyżanowska, Warsaw University of Life Science, Warsaw 2011.
- De Smedt D., *EU system for geographical indications for agricultural products and foodstuffs*, 20.09.2013, Gent, www.erov.be/documenten/diederik_de_smedt.ppt.
- Dembek W., Dobrzyńska N., Liro A., *Problemy zachowania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich w kontekście zmian wspólnej polityki rolnej*, Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie, „Rozprawy Naukowe i Monografie” 2004, nr 11. Falenty, Wydawnictwo IMUZ.
- EU database DOOR, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html> (24.04.2014).
- European Commission (2012a), *Special Eurobarometer 389 „Europeans’ attitudes towards food security, food quality and the countryside”*. Report, TNS Opinion & Social, Brussels.
- European Commission (2012b), *Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication (GI). Executive summary*, TENDER N° AGRI–2011–EVAL–04.
- European Commission, *Fact Sheet: European Policy for Quality Agricultural Products*. January 2007, http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/quality/2007_en.pdf.
- FAO. *FAO and Traditional Knowledge: the linkages with sustainability, food security and climate change impacts*, Rome 2009.
- FiBL & IFOAM (2008), *The World of Organic Agriculture 2008*. Frick and Bonn.
- FiBL & IFOAM (2014), *The World of Organic Agriculture 2014*. Frick and Bonn.
- http://www.dolinaeko.pl/news/627,podsumowanie_projektu_dolina_ekologicznej_zywnosci.
- Kowalska A., *Jakość i konkurencyjność w rolnictwie ekologicznym*, Difin, Warszawa 2010.
- Osojnik Črnivec I.G., Marinšek-Logar R. (2009), *Identification of environmental impact hot spots in traditional food production lines*, Acta agriculturae Slovenica, 94/1.
- Rogall H., *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*, Zysk i S-ka, Poznań 2010.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (DzU L. 343 z 14.02.2012).

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (DzU L. 347 z 20.12.2013).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (DzU L. 189 z 20.07.2007).
- Schaak D., Lernoud J., Schlatter B., Willer H., *The Organic Market in Europe 2012*, w: *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2014*, FiBL-IFOAM Report (eds. Willer H., Lernoud J.), Frick and Bonn 2014.
- Sieczko A., *Znaczenie produktów regionalnych i tradycyjnych w rozwoju obszarów wiejskich*, w: *Produkty marketingowe w rozwoju lokalnym i regionalnym*, red. M. Adamowicz, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2007.
- Warmińska M., Dąbrowska A., Mozolewski W., *Produkty regionalne narzędziem promocji turystyki na obszarach wiejskich województwa pomorskiego*, „Barometr Regionalny. Analizy i prognozy” 2012, nr 4 (30).
- Zegar J.St., *Współczesne wyzwania rolnictwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.

The role of food quality systems in the sustainable development of agriculture and rural areas

Summary

Participation of farmers, food producers and processors in food quality schemes is one of the opportunities to achieve sustainable development of agriculture and rural areas. EU and national food quality schemes contribute to the promotion of sustainable development in its three dimensions: economic, environmental and socio-cultural. The aim of this study was to determine the role of food quality schemes in the development of sustainable agriculture and rural areas.

Keywords: food quality schemes, high quality food, sustainable development, agriculture, rural areas.

Translated by Agnieszka Obiedzińska